

Norges vassdrags- og energidirektorat
Boks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Trondheim, 03.07.2014

Deres ref.:
2009006090-12, 200904040-9,
200904123-18, 200901911-9,
200901909-9, ksh/bth og stp

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2014/3427

Saksbehandler:
Roar A. Lund

Høringsuttalelse til søknad om tillatelse til å bygge fem kraftverk i Sunndal kommune i Møre og Romsdal

Vi viser til oversendte saksdokumenter datert 24.3.2014 som grunnlag for høring angående søknader fra flere søkere om konsesjon til bygging av fem småkraftverk i Sunndal kommune i Møre og Romsdal. Høringsuttalelsen er avgitt innen frist avtalt med saksbehandler i NVE. Fire av kraftverkene søkes etablert i nedre del av Sunndalen, mens det femte søkes etablert i Øksendalen som er nabodal til Sunndalen.

Søknadene for kraftverkene i Sunndalen berører sidevassdrag til Driva som er et nasjonalt laksevassdrag. Det foreligger så langt ikke fiskebiologiske undersøkelser relatert til søknadene. Vi avventer derfor å gjøre en uttalelse med henhold til potensielle effekter av tiltakene på laksebestanden i Driva inntil det foreligger invitasjon til høring med utgangspunkt i rapporterte fiskeundersøkelser. Vår vurdering i det følgende tar utgangspunkt i konsekvenser spesielt med hensyn på landskapsverdier og friluftsliv i Sunndalen som omfatter verdier av både regional og nasjonal verdi. Det vil si at vi har valgt å ikke innlemme det omsøkte kraftverket i Øksendalen i vår vurdering. Vi viser for øvrig til fylkesmannens uttalelse i saken datert 11.6.2014 som også omfatter vurdering av dette kraftverket.

Bakgrunn

De omsøkte kraftverkene (Torske, Somrungen, Gryta og Hareima kraftverker) vil berøre fem sideelver i Drivavassdraget (Skorga, Fossa, Somrungen, Gryta og Hareima) og ligger innenfor en strekning på ca. 14 km i nedre del av Sunndalen. Førstnevnte kraftverk berører de to førstnevnte sideelvene. De fire førstnevnte elvene ligger på nordsiden i Sunndalen, mens Hareima ligger på sørsiden. Tabellen nedenfor gir en skjematisk oversikt over tekniske anliggender for søknadene.

Prosjektdata	Torske krv.		Hareima krv.	Somrunen krv.	Gryta krv.
	Skorga	Fossa	Hareima	Somrunen	Gryta
Installert effekt MW	4,6	4,4	9,6	3,5	2,8
Produksjon (GWh)	13,1	12,6	26,3	11,7	9,1
Inntak kote	860	855	530	555	640
Stasjon/avløp kote	43	43	33	130	100
Slukeevne maks l/s	644	614	2200	1040	650
Slukeevne min l/s	45	43	166	50	30
Middelvann-føring l/s	300	310	1110	520	320
Alminnelig lavvannføring l/s	22	16	84	60	43
Minstevann-føring sommer l/s	22	16	252	60	43
Minstevann-føring vinter l/s	22	16	56	60	0
Berørt elvestrekning	1300	2200	1300	1180	1330
Vannvei (m)	1555	1575	1250	1140	1320
Inntaksdam bredde/høyde (m)	Coanda 15	Coanda 25	40/3	3/?	15/4
Vei inntak (m)	?	?	450	-	-
Vei kraftstasjon (m)	15	15	?	130	40
Utbyggingspris kr/kWh	4,48		2,64	3,38	4,34
Reduksjon i INON km ² Villmark (> 5km)			0,14		
Reduksjon i INON km ² Sone 1 (3-5 km)	4,6		2,6	3,0	1,8
Reduksjon i INON km ² Sone 2 (1-3 km)	2,5		2,1	1,7	3,3

Miljødirektoratets vurdering

Klimaendringer er en av vår tids viktigste miljøspørsmål som krever store endringer både i energiproduksjon og energibruk. For å medvirke til større utslippsreduksjoner prioriterer Norge økt innsats på fornybar energiproduksjon. Stortinget har gjennom å ta fornybardirektivet inn i EØS-avtalen satt som mål at 67,5 % av norsk energibruk skal komme fra fornybare energikilder innen 2020. Samtidig kan utbygging av fornybar energi medføre store naturinngrep og det er viktig at utbygging av fornybar energi skjer med minst mulig skade på natur. Ved inngangen til 2013 var Norges vannkraftpotensial på om lag 214 TWh/år. Om lag 60 % av potensialet er nå utbygd. Ved søknader om nye kraftutbygginger er det nå en tydelig tendens til at konfliktgraden med hensyn til naturverdiene er økende.

Søknadene skal behandles etter reglene i vassdragsreguleringsloven § 6. Ved vurdering av om konsesjon skal gis i henhold til vassdragsreguleringsloven skal prinsippene for offentlig beslutningstaking i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer, jfr. naturmangfoldloven § 7. Det skal fremgå av beslutningen hvordan prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5 skal også trekkes inn i skjønnsutøvingen. Bestemmelsene har betydning både for tilretteleggingen av beslutningsgrunnlaget og for den skjønsmessige vurderingen som ligger til grunn for avgjørelsen. For å vurdere om naturmangfoldlovens krav til kunnskapsgrunnlaget er overholdt, må søknaden også gi grunnlag for å kunne foreta vurderinger i tråd med kravene i naturmangfoldloven. Vi vil i vår vurdering av søknaden ta utgangspunkt i de krav denne loven stiller. Vi forutsetter også at NVE legger prinsippene for offentlig beslutningstaking i naturmangfoldloven til grunn ved vurderingen av om konsesjon skal gis.

Fossene som opplevelseselementer

De omsøkte tiltakene ligger innenfor et dalføre med en dramatisk natur der bratte dalsider og Driva med sideelver og tilløpsbekker er hovedelementer i landskapet. På normale og store vannføringer preges Sunndalen av vannveier som renner i fossefall ned langs fjellsidene. De fem berørte sideelvene er alle sentrale elementer landskapet. Alle ligger i brattlendte områder mot hovedelva og har stor synlighet fra boområder i Sunndalen og fra riksvei 70 som er en sentral trafikklåre mellom Møre og Romsdal og Trøndelag. Vannveiene kan også ses fra fylkesveiene 312 og 313 som begge er parallelle veier til riksvei 70 i hver sin del av dalføret.

I søknadene foreligger det ikke utfyllende bildematerialer som viser hvordan de berørte vassdragene framtrer på ulike vannføringer og foreslåtte minstevannføringer. Det foreligger heller ikke en vurdering av samlet belastning av tiltakene og tidligere inngrep på landskapsverdiene i dalføret (jfr. naturmangfoldloven § 10). Vi anser følgelig den samlede belastningen av inngrepene til å være mangelfullt kommunisert. Vi anser likevel å ha tilstrekkelig informasjon til å ta stilling til landskapsmessige påvirkninger av de omsøkte tiltakene (jfr. naturmangfoldloven § 8).

Samlet sett er de fire tiltakene å anse som en omfattende utbygging som i sum har store negative effekter på landskapet især i kraft av fraføring av vann over betydelige elvestrekninger (varierende fra 1,2 - 2,2 km, i sum 7,3 km, jfr. tabellen ovenfor) som

sluses til rørgater og kraftstasjoner, rørgater godt synlig i bratte fjellsider og nye veistrekninger. Ett av vassdragene som er omsøkt utbygd (Skorga) er i World Waterfall Database oppført til å være det sjuende høyeste fossefallet i verden (864 m fall). Dette ligger i ca. 2 km avstand fra Vinnufossen (også kalt Vinnufallet) som er verdens sjette største (865 m fall). De tre andre kraftverkene vil også berøre vannveier med store fall, dvs. fallhøyder fra 425 - 772 m (jfr. tabellen ovenfor).

For Skorga, Fossa og Somrungen er det som avbøtende tiltak for biologisk mangfold og av landskapshensyn, foreslått minstevannføringer (MVF) hele året i størrelser tilsvarende alminnelig lavvannføring (ALV) på strekningene med fraført vann. Tilsvarende er også foreslått for Gryta, men kun om sommeren. I Hareima er det foreslått MVF om sommeren som er tre ganger større enn ALV og om vinteren 66 % mindre enn ALV. I landskapsutredningen for alle tiltakene unntatt Torske kraftverk er konsekvensen av tiltaket for landskap vurdert til middels negativ (--). For Torske kraftverk kan vi ikke se at det gjort en landskapsmessig verdivurdering annet enn at (sitat) «Fossa og Skorga er synlige landskapselement og redusert vannføring i elvene vil ha noe negativ landskapsmessig virkning». Vurdert i en samlet belastnings sammenheng kan vi ikke se annet enn at konsekvensen av tiltakene vil ha en større negativ konsekvens på landskapet enn den som er vurdert for de hvert av tiltakene. På normale vannføringer innebærer vannføringsforslagene at fossenaturen vil miste sin prakt i alle de fem elvene i store deler av året og ikke minst i turistsesongen.

Vann og vassdrag er en sentral del av opplevelsen av norsk natur i forbindelse med friluftsliv og reiseliv. Vassdrag og fosser med stor inntrykkstyrke er blant Norges mest besøkte attraksjoner. Norge har ratifisert den Europeiske Landskapsvernkonvensjonen (2004) som bl.a. har som mål å ivareta kvaliteten i landskapet. I nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging (vedtatt ved kongelig resolusjon 24. juni 2011) står det: «Regjeringen forventer at fylkeskommunene og kommunene bidrar til økt bevissthet og kunnskap om landskapsverdier og ivaretar landskapshensyn i planleggingen. I denne sammenheng vil vi også minne om Olje- og Energidepartementets (OED) publikasjon "Retningslinjer for små kraftverk - til bruk for utarbeidelse av regionale planer og i NVEs konsesjonsbehandling" som uttrykker følgende (side 12): "Planene bør inneholde verdsetting av viktige forekomster av de landskapselementer som ofte berøres av småkraftutbygging; konsentrerte fallstrekninger, fosser og stryk. I tillegg til visuelle kvaliteter vil synligheten og egenskapene til det visuelle influensområdet være sentralt i verdsettingen. Eksempelvis vil synlighet fra bebyggelse og viktige ferdselsårer kunne være med på å øke verdien av en forekomst."»

Vi anser den landskapsmessige konfliktvurderingen som framgår av de enkelte søknadene til å være av svært overfladisk karakter. Ingen av søknadene vurderer landskapsverdien i en reise- og friluftlivssammenheng. Miljødirektoratet mener at vassdragsnaturen i Sunndalen er av svært høy verdi i kraft av sin inntrykkstyrke og tilgjengelighet og er følgelig også av stor verdi i en reise- og friluftlivssammenheng. Fossenaturen markedsføres i ulike reise- og friluftlivssammenhenger, men er likevel ansett til å ha et uforløst potensial, især i form av en mer tilrettelagt «fosseturisme» (jfr. m.a. Adresseavisen 16.6.2014, side10). I boken «Isklatrefører for Oppdal og Sunndal» fra 2013 er Sunndalen

også beskrevet som «et av de råeste områdene for isklatring i Norge og dermed i hele verden» og at Sunndal har en lang isklatrehistorie knyttet til tilfrossede sidevassdrag i stupbratte dalsider og bergvegger. Skorga er anført som en av klatredestinasjonene i denne veilederen.

Miljødirektoratet mener at naturmangfoldloven § 10 må tillegges avgjørende vekt ved vurdering av landskapsverdiene som berøres. Dette bør særlig vektlegges der flere utbyggingsprosjekter ligger i samme område, som ved de foreliggende søknadene, og der det også tidligere er gjennomført kraftutbygginger. Sunndalen er tidligere berørt av to kraftutbygginger (kraftverkene Driva og Grøa). Disse berører sidevassdragene Otta/Grynna og Grøa. Det er også gitt konsesjon til Småvoll kraftverk som ligger noe lenger opp i dalføret enn de omsøkte kraftverkene.

Forholdet til landskapsvernområder, nasjonalpark og inngrepsfrie naturområder

På begge sider av Sunndalen er det store nasjonale og regionale naturverdier som er viktig for friluftsliv og naturopplevelse. Disse er manifestert i form av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark (opprettet i 2002) og Åmotan-Grøvdalen landskapsvernområde (vernet i 2002) på sørsiden og Trollheimen landskapsvernområde (vernet i 1987) på nordsiden. Tiltakene grenser slik til store sammenhengende, relativt upåvirkede naturområder med særlig beskyttelse. Virkningene av tiltakene må derfor vurderes i forhold til vernebestemmelse for verneområdene. Også virkninger for inngrepsfrie naturområder må vurderes.

Inntakene til alle de fire omsøkte kraftverkene medfører tap av inngrepsfrie naturområder (INON) på totalt 21,7 km² (jfr. tabellen ovenfor). Dette er arealer som strekker seg inn i verneområdene. Vi anser tapene som så store at dette må tillegges vekt ved vurderingen av søknadene (jfr. naturmangfoldloven § 10).

Møre og Romsdal fylkeskommune utarbeidet i 2000 Fylkesdelplan for inngrepsfrie naturområder. I planen er det prioritert 18 inngrepsfrie områder «som ut fra regionale og nasjonale omsyn bør gjevast særleg merksemd når det gjeld skjerming mot inngrep». Hver av de omsøkte utbyggingene vil gripe inn i særskilt prioriterte inngrepsfrie naturområder angitt i planen. Miljødirektoratet mener at disse regionale prioriteringene også bør vektlegges i NVEs vurdering av søknadene.

Trollheimen landskapsvernområde ble fredet for å ta vare på et særegent og vakkert fjellområde med skog, seterdaler og et rikt plante- og dyreliv, mens formålet med Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark mellom annet er å ta vare på et stort, sammenhengende og urørt fjellområde, et høfjellsøkosystem med det naturlige biologiske mangfoldet, leveområdet til villreinstammen og å sikre variasjonsbredden i naturtyper. Nasjonalparken anses for å være Europas siste tilnærmet intakte høgfjellsøkosystem med villrein, jerv og fjellrev i sameksistens og moskus er gjeninnført i området. Fjellområdet er et nasjonalt symbol. Et overordnet mål med forvaltning av slike verneområder og nasjonalparker er å sikre verdiene i et langsiktig perspektiv. I både nasjonalparken og landskapsvernområdet er det i bestemmelsene gitt at allmennheten skal ha adgang til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av

teknisk tilrettelegging. Turistforeningene er viktige aktører i tilrettelegging av friluftslivet i områdene.

Ved utbygginger på grensen til verneområdene vil det være vanskelig å unngå påvirkninger som strekker seg inn i verneområdene da drift, tilsyn og vedlikehold av anleggene innebærer motorferdsel til anleggene. Plassering av tiltakene vil slik gi en betydelig endring i områdenes grad av urørthet. Dette gjelder med henhold til både naturopplevelse og hensynet fugl- og dyrelivet.

Vi gjør også oppmerksom på at det går flere turstier fra Sunndalen og opp til nasjonalparken på sørsiden og til verneområdet på nordsiden. Utbyggingene vil være godt synlig fra disse stiene og vil kunne redusere opplevelsesverdien av området.

Konklusjon

Vår vurdering av de omsøkte kraftverkene har tatt utgangspunkt i konsekvenser spesielt med hensyn på landskapsverdier og opplevelsesverdier i Sunndalen. Det vil si at vi har valgt å ikke innlemme det omsøkte kraftverket i nabodalene Øksendalen i vår vurdering. De fire omsøkte kraftverkene i Sunndalen berører sidevassdrag til Driva og ligger i et område med et felles landskapsmessig særpreg. De berørte elvestrekningene har alle i kraft av sin fossenatur stor inntrykkstyrke og har også stor synlighet fra boområder og ferdelsårer i dalføret. Ett av de berørte vassdragene er blant verdens største fossefall. I sum vil en gjennomføring av tiltakene få store negative konsekvenser på landskapet i kraft av fraføring av vann over betydelige elvestrekninger som sluses til rørgater og kraftstasjoner, rørgater godt synlig i bratte fjellsider og nye veistrekninger.

Hver av de planlagte utbyggingene berører også regionale og nasjonale landskapsverdier i form av og betydelige tap av inngrepsfrie naturområder innenfor Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark og Trollheimen landskapsvernområde. Plassering av tiltakene på grensen til disse områdene vil gi en vesentlig endring i områdenes grad av urørthet. Det ligger implisitt at utbygginger vil gi tap for reise- og friluftsliv.

Miljødirektoratet anser tapene av fossenatur og inngrepsfrie naturområder som store. Den samlede negative belastningen av dette må tillegges avgjørende vekt ved vurderingen av søknadene (jfr. naturmangfoldloven § 10). Miljødirektoratet anbefaler derfor NVE å avslå de fire søknadene.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Yngve Svarte
direktør arts- og vannavdelingen

Øyvind Walsø
seksjonsleder

Kopi til:
Fylkesmannen i Møre og Romsdal Fylkeshuset 6404 Molde